

EGYPTSKÁ MYSTERIJNÍ MOUDROST

„Když tělo opustíš a vzlétneš do volného étheru, budeš nesmrtelným bohem, který unikl smrti.“ V tomto Empédoklově výroku se jako ve zkratce projevuje to, co si mysleli staří Egypťané o tom, co je v člověku věčné, a o jeho souvislosti s božstvím. Důkazem toho je tak zvaná „Kniha mrtvých“, rozluštná píli badatelů v devatenáctém století.* Je to „největší souvislé literární dílo, jež se nám od Egypťanů zachovalo“. Najdou se zde rozmanitá poučení a modlitby, které byly dávány ke každému zemřelému do hrobu, aby v nich zesnulý, zbavený pomíjející schránky, měl ukazatele cesty. Toto literární dílo obsahuje nejintimnější názory Egypťanů na věčnost a vznik světa. Tyto názory a představy bohů mají blízko k představám řecké mystiky. Mezi různými bohy, uznávanými v různých částech egyptské země, se stal znenáhla nejpřednějším a nejvšeobecnějším Osiris. Do něho se vlévaly představy ostatních božstev. „Kniha mrtvých“ ukazuje představu kněžské moudrosti, spatřující v Osiridovi bytost, která mohla být nalezena v samotné lidské duši. - Všechny úvahy o smrti a mrtvých tomu jasně nasvědčují. Když se tělo odevzdá pozemskosti a v pozemskosti se uchová, pak to, co je věčné, nastupuje cestu k pra-věčnému. Objevuje se u soudu před Osiridem, jehož obklopuje dvaatřicet soudců smrti. Osud věčného v člověku závisí na tom, co usoudí tito soudcové. Když duše vydala své vyznání hříchů a shledalo se, že je usmířena s věčnou spravedlností, pak před ní předstupují neviditelné mocnosti, jež k ní promlouvají: „V rybníce, který je zde jižně od pole Hotep a severně od pole kobylek, kde se myjí bohové vzkvétání o čtvrté hodině noční a osmé denní, byl Osiris N. očištěn obrazem srdce bohů přecházeje z noci v den.“ Takže věčná část člověka je ve věčném řádu světa sama oslovena jako Osiris. Po označení Osiris následuje osobní jméno dotyčného člověka. A také ten, kdo se sjednocuje s věčným řádem světa, označuje sám sebe za Osirida. „Já jsem Osiris N. Rostoucí pod květy *fikovníku* je jméno Osirida N.“ Člověk se tedy stává Osiridem. Bytí Osiridovo je "....."

---

* Srov. Lepsius, „Kniha mrtvých u starých Egypťanů“, Berlín 1842

jen dokonalým vývojovým stupněm bytí člověka. Jeví se tu jako něco samozřejmého, že také Osiris, soudící ve věčném řádu světa, není ničím jiným než dokonalým člověkem. Mezi bytím člověka a bytím Boha je rozdíl stupňů a rozdíl v počtu. Základem je zde mysteriální názor na tajemství čísla. Osiris jako světová bytost je jediný, a v každé lidské duši je proto přítomný nerozděleně. Každý člověk je Osiris; přesto však musí být představen také ten Jediný Osiris jako zvláštní bytost. Člověk se vyvíjí a na konci jeho dráhy spočívá jeho božské bytí. V tomto nazírání se musí mluvit spíše o *božskosti*, nikoliv o hotové uzavřené božské bytosti.

Není pochyb, že pro takové nazírání může skutečně vstoupit do bytí Osirida jediné ten, kdo už jako Osiris přichází k bráně věčného řádu světa. Nejvyšší život, jaký člověk může vést, bude muset tedy záležet v tom, že se člověk mění v Osirida. V pravém člověku musí žít už v pomíjejícím životě pokud možno dokonalý Osiris. Člověk bude dokonalý, když žije jako Osiris, když prožije to, co prožil Osiris. Mýtus o Osiridovi tím nabývá svého hlubšího významu, stává se vzorem tomu, kdo chce v sobě probudit věčnost. Osiris byl Týfónem roztrhán, byl usmrcen. Části jeho mrtvolu uchovala a opatrovala jeho manželka Ísis. Na ni dal Osiris po smrti dopadnout svému světelnému paprsku. Porodila mu Hóra. Tento Hóros přebírá pozemské úkoly Osiridovy. Je tím druhým, ještě nedokonalým, ale k pravému Osiridovi krácejícím Osiridem. - Pravý Osiris je v lidské duši. Taje zprvu pomíjívá. Ale její pomíjivost je určena k zrození věčnosti. Člověk se proto může považovat za hrob Osirida. Nižší přirozenost (Týfón) zabila v něm přirozenost vyšší. Láska v jeho duši (Ísis) musí části mrtvolu uchovat a opatrovat, pak bude zrozena vyšší přirozenost, věčná duše (Hóros), která může postupovat k bytí Osirida. Makrokosmický světový proces Osiridův musí člověk směřující k nejvyššímu bytí v sobě mikrokosmicky opakovat. To je smysl egyptského zasvěcení, iniciace. Co popisuje Platón jako kosmický proces, že stvořitel napjal světovou duši ve tvaru kříže na světové tělo a že světový proces je vysvobozením této na kříž přibité světové duše, to se muselo v malém odehrát s člověkem, měl-li se učinit schopným bytí Osiridova. Zasvěcovaný se musel vyvíjet tak, aby se jeho duševní život, jeho vývoj v Osirida, sléval v jedno Osiridovým procesem kosmickým. Kdybychom mohli nahlédnout do iniciačních

chrámů, v nichž byli lidé podrobováni proměně v Osirida, viděli bychom, že tyto děje představují mikrokosmický vývoj světa. Od „Otce“ pocházející člověk měl v sobě zrodit Syna. Co v sobě ve skutečnosti nosí jako zakletého Boha, to se v něm mělo zjevit. Silou pozemské přirozenosti je tento Bůh v něm držen v nízkosti. Nižší přirozenost nejprve musí být odnesena do hrobu, aby mohla vyšší přirozenost vstát z mrtvých. Z toho můžeme pochopit, co se vypráví o dějinách iniciace. Člověk byl podrobován tajemným procedurám. Jeho pozemskost tím byla usmrcena, jeho vyšší bytí probuzeno. Není nutno tyto procedury v jednotlivostech studovat. Musíme jen poznat jejich smysl. A tento smysl je ve vyznání, jež mohl vyslovit každý, kdo prošel iniciací. Mohl říci: „Vznášela se přede mnou nekonečná perspektiva, na jejímž konci je dokonalost božství. Cítil jsem, že síla tohoto božství tkví ve mně. Co ve mně tuto sílu potlačuje, odnesl jsem do hrobu. Pozemskosti jsem odumřel. Byl jsem mrtev. Jako nižší člověk jsem zemřel; byl jsem v podsvětí. Stýkal jsem se s mrtvými, to jest s těmi, kteří jsou již zapojeni do řetězce věčného řádu světa. Po svém pobytu v podsvětí jsem vstal z mrtvých. Přemohl jsem smrt a nyní jsem se stal jiným. S pomíjející přirozeností nemám už co činit. Ta je u mě prosycena Logem. Nyní patřím k těm věčně žijícím, kteří budou sedět po pravici Osirida. Sám budu pravým Osiridem, sjednoceným s věčným řádem světa, a soud nad smrtí a životem bude dán do mé ruky.“ - Zasvěcovaný se musel podrobit zážitku, který ho mohl vést k tomuto vyznání. Co takto k člověku přistupovalo, je zážitek nejvyššího druhu.

Nyní si představme, že nezasvěcený člověk uslyší, jak je někdo podrobován takovým zážitkům. Nemůže vědět, co se v duši zasvěcence skutečně událo. Ten pro něho fyzicky zemřel, ležel v hrobě a vstal z mrtvých. Co je na vyšším stupni bytí duchovou skutečností, jeví se vyjádřeno ve formách smyslové skutečnosti jako děj, porušující přírodní řád. Je to „zázrak“. Takovým „zázrakem“ byla iniciace. Kdo jí chtěl skutečně porozumět, musel v sobě probudit síly, jimiž by stál na vyšších stupních bytí. Musel k těmto vyšším zážitkům přistoupit po předchozí přípravě. Tyto přípravné zážitky, necht' se

odehrávají

v'jednotlivém

Životě tak či onak, je vždy možné dostat do zcela určité typické formy. Životní cesta zasvěcovaného člověka je tedy typická. Můžeme ji popisovat nezávisle na jednotlivé osobnosti. Spíše bude možné jednotlivou osobnost jen tehdy označit za osobnost, která je na cestě k božství, když prošla těmito určitými typickými zážitky. Jako taková osobnost žil u svých přívrženců Budha; jako taková osobnost se zprvu jevil své obci Ježíš. Dnes víme, jaký paralelismus je mezi životopisem Budhovým a Ježíšovým. Rudolf Seydel ve své knize „Budha a Kristus“ tento paralelismus přesvědčivě prokázal. Aby bylo vidět, že všechny námitky proti tomuto jsou nicotné, je třeba pouze sledovat jednotlivosti.

Budhovo narození ohlásil bílý slon, snášející se na královnu Máju. Oznamuje, že Mája přivede na svět božského člověka, který „všechny bytosti naladí k lásce a přátelství, sjednotí je mezi sebou ve vroucí svazek.“ V Lukášově evangeliu stojí: „... k panně zasnoubené muži jménem Josef, z domu Davidova, a jméno panny bylo Maria. I vešel k ní anděl a pravil: Buď zdráva, omilostněná, ...Hle, počneš a porodíš syna, a dáš mu jméno Ježíš. On bude velký a zván Synem Nejvyššího.“ Bráhmani, indiští kněží, vědí, co to znamená, když se narodí Budha, a sen Máji vykládají. Mají určitou typickou představu o Budhovi. Život jednotlivé osobnosti bude muset odpovídat této představě. Podle toho čteme u Matouše (2,4): Herodes „shromáždív všechny velekněze a učitele Písem z lidu, vypytał se jich, kde by se měl Kristus narodit.“ - Bráhman Asita říká o Budhovi: „Toto je dítě, jež se stane Budhou, vykupitelem, vůdcem k nesmrtelnosti, svobodě a světlu.“ K tomu srovnajme (Lukáš 2,25): „A hle, v Jeruzalémě byl člověk jménem Simeon, a ten člověk byl spravedlivý a zbožný a očekával útěchu Izraele, a Duch svátý byl v něm... A když rodiče přinášeli dítě Ježíše do chrámu, aby s ním učinili podle obyčeje Zákona, tu vzal ho do náručí a chválil Boha a řekl:

Pane, nyní propouštíš svého služebníka v
pokoji podle slova svého; neb spatřily oči mé
tvého Spasitele, kterého's připravil před všemi
národy.
Světlo k osvětlení pohanů a
ke slávě lidu tvého, Izraele."

O Budhovi se vypráví, že se jako dvanáctiletý chlapec ztratil a že byl opět nalezen pod stromem, obklopen pěvci a mudrci dávnověku, které učil. Tomu odpovídá

"

"

"

....."6"

(Lukáš, 2,41-47): „Chodívali pak jeho rodiče každého roku o svátku velikonočním do Jeruzaléma. A když mu bylo dvanáct let, vyšli do Jeruzaléma podle svátečního zvyku, a když skončily ty dny a oni se vraceli, zůstal chlapec Ježíš v Jeruzalémě, a jeho rodiče to nevěděli. Domnívajíce se, že je v zástupu poutníků, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými, a protože ho nenašli, vrátili se do Jeruzaléma, hledajíce ho. Stalo se pak po třech dnech, že jej našli v chrámu, jak sedí mezi učiteli, naslouchá jim a vypyává se jich; všichni, kdo jej slyšeli, žasli nad jeho rozumem a odpověďmi.“ - Když skončil Buddhův život v osamění a on se vrací zpět, vítá ho žehnající zvolání jedné panny: „Blahoslavená matka, blahoslavený otec, blahoslavená choť, jimž náležíš.“ On však odpovídá: „Blahoslavení jsou jen ti, kteří jsou v nirváně“, to jest, kteří vešli do věčného řádu světa. U Lukáše (11,27): „I stalo se, když to mluvil, že jedna žena ze zástupu pozvedla hlas a řekla mu: blahoslavené útroby, které tě nosily, a prsy, ze kterých jsi sál. On však pravil: Vskutku blahoslavení jsou ti, kdo slyší slovo Boží a dbají ho.“ - K Budhovi přistupuje za jeho života pokušitel a slibuje mu všechny královské říše Země. Budha všechno odmítá: „Zajisté vím, že je mi přisouzena říše, ale světské království nežádám; stanu se Budhou a celý svět rozjásám radostí.“ Pokušitel musí přiznat: „Moje panství je pryč.“ Ježíš odpovídá na stejné pokušení: „Odstup, satane! Neboť je psáno: Pána Boha svého budeš uctívati, a jemu samotnému sloužiti. Tedy opustil ho ďábel“ (Matouš 4,10). - Toto popisování paralel by se mohlo rozšířit ještě v mnoha bodech a vyplynulo by totéž. - Budha skončil vznešeným způsobem. Při jednom putování se cítil nemocný. Přišel k řece Hiranja, poblíž Kušinágary. Zde se položil na koberec, rozestřený jeho milovaným učedníkem Anandou. Jeho tělo začalo z nitra zářit. Končil proměněný, jako světelné těleso, s výrokem: „Nic dlouho netrvá.“ Tato Budhova smrt odpovídá proměnění Ježíše: „Uběhlo pak po těch slovech asi osm dnů, a vzal Petra, Jana a Jakuba a vyšel se modlit na horu. I stalo se, že když se modlil, změnil se vzhled jeho tváře, a jeho oděv byl bílý a třpytivý.“ V tomto bodě končí životní cesta

Budhova; nejdůležitější část v životě Ježíše tím však začíná - utrpení, smrt, zmrtvýchvstání. A rozlišení Budhy od Krista je v tom, co nutilo vést život Krista Ježíše dál nad život Budhův. Budha a Kristus jsou nepochopeni, když se pouze zaměňují. (To se v této knize později ukáže.) Jiná znázornění Budhovy smrti zde nepřicházejí v úvahu, i když odhalují některé hluboké stránky věci.

Shoda v obou těchto vykupitelských životech vnucuje jednoznačný závěr. Jak tento závěr musí dopadnout, o tom podávají zprávu samotná vyprávění. Jakmile slyší kněžští mudrci o takovém druhu narození, vědí, oč jde. Vědí, že mají co činit s bohočlověkem. Předem vědí, jak to bude s osobností, která tu vystupuje. A proto může její životní cesta odpovídat jen tomu, co znají jako životní cestu bohočlověka. V jejich mysterijní moudrosti se jeví taková životní cesta jako předznamenaná pro věčnost. *Může* být jediné taková, jaká být *musí*. Průběh takového života se jeví jako věčný přírodní zákon. Jako chemická látka se může chovat jen zcela určitým způsobem, tak může jen zcela určitým způsobem žít Budha nebo Kristus. Popisováním jeho nahodilého životopisu se o jeho životní dráze nemluví; mnohem spíše se o ní mluví, když se vypráví o typických rysech, obsažených nadto pro všechny časy v mysterijní moudrosti. Legenda o Budhovi je právě tak málo životopisem v běžném smyslu, jako chtějí být životopisem Krista Ježíše evangelia. U obou se nevypráví o nahodilostech, ale o životní cestě, předznamenané pro Vykupitele světa. Předlohy pro obojí je nám třeba hledat v mysterijních tradicích, nikoli v zevních, fyzických dějinách. Budha a Ježíš jsou pro ty, kdo poznali jejich božskou přirozenost, v nejvznešenějším smyslu zasvěcení. (Ježíš je zasvěcencem tím, že v něm přebývá bytost Kristova.) Tím je jejich život vytržen všemu pomíjejícímu. Proto se dá na ně použít, co se ví o zasvěcencích. Už se nevyprávějí náhodné události jejich života. Říká se o nich: „Na počátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo byl Bůh... A Slovo to stalo se tělem, a přebývalo mezi námi.“ (Jan 1,1 a 14).

Ale život Ježíše obsahuje víc než život Budhův. Budha uzavírá život proměněním. Ale v životě Ježíšově začíná to nejzávažnější až po proměně. Převědme to do řeči zasvěcenců: Budha dospěl až k bodu, kdy začíná v člověku zářit božské světlo. Stojí před smrtí pozemskosti. Stává se světlem světa. Ježíš jde dál. V okamžiku, kdy ho proměňuje světlo světa, neumírá. Je v této chvíli Budhou. Ale také v této chvíli dosahuje

stupně, který nachází svůj výraz ve vyšší hodnosti iniciace. Trpí a umírá. Pozemskost mizí. Avšak to, co je duchovní, světlo světa, to nezmizí. Tehdy následuje jeho zmrtvýchvstání. Svě obci se odhaluje jako Kristus. Budha v okamžiku svého proměnění se rozplývá v blažený život ducha veškerenstva. Kristus Ježíš probouzí tohoto ducha ještě jednou v lidské podobě do přítomného bytí. V *obrazném* slova smyslu se něco takového konalo se zasvěcovaným při vyšších svěceních. Zasvěcování ve smyslu mýtu Osiridova se dostali ve svém vědomí k tomuto zmrtvýchvstání jako v obrazném zážitku. Tato „velká“ iniciace, ne však jako obrazný zážitek, ale jako *skutečnost*, byla tedy v Ježíšově životě připojena k iniciaci Budhově. Budha svým životem prokázal, že člověk je Logos a že do tohoto Logu, do světla, se navrácí, když zemře jeho pozemskost. V Ježíši se zosobnil sám Logos. V něm se Slovo stalo tělem.

Co se tedy odehrávalo pro staré mysterijní kultury uvnitř mysterijních chrámů, to pojalo křesťanství jako světově dějinnou skutečnost. Ke Kristu Ježíši, k zasvěcenému, k tomu ojedinele velkým způsobem zasvěcenému, se přiznala obec. Dokázal této obci, že svět je božský. Mysterijní moudrost se stala pro křesťanskou obec nerozlučně spojenou s osobností Krista Ježíše. Víra v to, že žil a že jeho vyznavači k němu patřili, vystřídala úsilí předchozích mystérií. - Část toho, co bylo předtím dosažitelné jen mystickými metodami, mohla být budoucně pro ty, kteří patřili ke křesťanské obci, nahrazena přesvědčením, že v tom, co zde bylo přítomno jako Slovo, je dáno božství. Nyní už nebylo jediné směrodatné to, k čemu se dlouho musí připravovat duch každého jednotlivého člověka, nýbrž co slyšeli a viděli ti, kteří byli kolem Ježíše, a co se jimi traduje. „Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme vlastněma očima viděli, na co jsme hleděli, čeho se naše ruce dotýkaly, Slovo života ..., které jsme *viděli a slyšeli*, zvěstujeme vám, abyste i vy měli společenství s námi,“ píše se v první epistoletě Janově. A tato bezprostřední skutečnost má objímat jako živé pouto všechny generace, má se jako církev mysticky vinout dál od pokolení k pokolení. Tak je třeba rozumět slovům

Augustinovým. „Nevěřil bych evangeliu, kdyby mě k tomu nepohnula *autorita* katolické církve.“ Evangelia tedy nemají rozeznávací znamení pro svou pravdu v sobě, nýbrž má se jim věřit, protože se zakládají na osobnosti Ježíše a protože církev z této osobnosti tajemným způsobem odvozuje sílu, aby se evangelia mohla jevit jako pravda. - Mystéria předávala v tradici *prostředky*, aby se dospělo k pravdě; křesťanské společenství pěstuje dál samotnou tuto pravdu. K důvěře v mystické síly, jež se rozsvěčují vnitru člověka při zasvěcení, měla přistoupit důvěra v toho jediného, v pra-iniciátora. Mystové hledali zbožštění, chtěli je *prožívat*. Ježíš byl zbožštěn, je třeba se ho držet; potom se ve společenství, které založil, sami podílíme na zbožštění. To se stalo křesťanským přesvědčením. Co bylo zbožštěno v Ježíši, je zbožštěno pro jeho celé společenství. „Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa.“ (Matouš 28, 20). Ten, který se tu v Betlémě narodil, má *věčný* charakter. Liturgický zpěv Vánoc smí mluvit o narození Ježíše, jako by se událo při *každé* vánoční slavnosti. „*Dnes se* Kristus narodil, *dnes se* zjevil Vykupitel, dnes zpívají andělé na Zemi“. - V zážitku Krista je třeba vidět zcela určitý stupeň iniciace. Když mysta předkřesťanské doby procházel tímto zážitkem Krista, pak byl svým zasvěcením ve stavu, který ho činil schopným vnímat duchovně - ve vyšších světech - něco, pro co nebylo ve smyslovém světě odpovídající skutečnosti. Prožíval to, co je obsahem mystéria Golgoty, ve vyšším světě. Když teď křesťanský mysta prochází tímto zážitkem, skrze iniciaci, pak spatřuje zároveň dějinnou událost na Golgotě a ví, že v té události, která se odehrála ve smyslovém světě, je tentýž obsah jako předtím jen v nadmyslových skutečnostech mystérií. „Mystériem Golgoty“ se tedy vylilo na křesťanskou obec to, co se dřív vylévalo na mysty v mysterijním chrámu. A iniciace umožňuje křesťanským mystům tento obsah „mystéria Golgoty“ si uvědomit, kdežto víra dává člověku nevědomě se podílet na mystickém proudu, který vyšel z událostí popisovaných v Novém zákoně a od té doby prostupuje duchovním životem lidstva.

Rudolf Steiner

GA 8

"

"

"

*****9"